20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން
21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ (ކޮމިޓީ ކުރ ކޮޓަރި)11
ފެށުނު ގަޑި: 11:00

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުގައްރިރު ؛ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުމަށް ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް މަރުޙަބާ
ދަންނަވަން. މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވަނީ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން
ޒިޔާދު، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު، މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ނާޞިޙް އަދި އަޅުގަނޑު ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު. މިއަދުގެ އެޖެންޑާގައި
މި އޮތީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓް އަދި އެ މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ހިނގަމުންދާ
އިދާރާތަކުގެ 2024 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރުން، އެ ބޭފުޅުންނާ
ބައްދަލުކުރުން. އެ ބޭފުޅުން މި ތަނަށް ހާޒިރުކުރުމަށް އިދާރީ މޭޒުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
السالم عليكم. ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީ އަށް ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަދި
އަޅުގަނޑު މި ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު އިތުރު ވާހަކައެއް ދަންނަވައިލަން. އަޅު ގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީއާ
އިތުރަށް މި ޖޮއިންކުރެއްވީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަނާން މުޙައްމަދު ރަޝީދު. މި
ބައްދަލުވުމަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓް އަދި އެ މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ހިނގަމުންދާ
އިދާރާތަކުގެ 2024 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކުރާ
ބައްދަލުކުރުމެއް. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ 2024 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓުތައް ހުށަހެޅުމަށް.
ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ 2024 ވަނަ
އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީއަށް ހުށަހަޅައިލަން. ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ މައިގަނޑު ތަޞައްވުރަކީ މިނިސްޓްރީގެ އިޚުތިސާސްގެ ތެރޭގައި މި ހިމެނޭ
އަންހެނުންނާއި، ކުޑަކުދިންނާއި، އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނާއި، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް
އުފާވެރި،ފާގަތި ދިރިއުޅުމެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުން. އެގޮތުން މި ތަޞައްވުރަށް ވާސިލުވުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން ލަނޑުދަނޑިތަކެއް ނުވަތަ އަމާޒުތަކެއް ވެސް ކަނޑައެޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ.
1

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
އެގޮތުން މި ދެންނެވި ފަރާތްތަކުގެ ބާއްޖަވެރި ދިރިއުޅުމެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި، އެ ފަރާތްތައް ބާރުވެރިކުރުމަށް
ޓަކައި ގިނަގުނަ ތަފާތު ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ހިންގައި އަނިޔާގެ ޝިކާރަޔަކަށްވާ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ވަގުތީ
ރައްކާތެރިކަން އަދި އިޖުތިމާއީ އެހެނިހެން ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެ ސް އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަމުން އެބަ ގެންދަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން ގެ ވުޒާރާގެ އިޚުތިސާސް ތެރޭގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި
މި ހިމެނޭ އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރި 4 ދާއިރާއަށް އަމާޒުކޮށް އެ ފަރާތްތަކުގެ ޚާއްސަކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޤާނޫނުއަސާސީންނާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މުޢާހަދާތަކުންނާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އެކުލަވައިލާފައި ހުރި ގާނޫނުތަކުން އެ ފަރާތްތަކަށް ލިބިދޭ ޙައްޤުތައް
ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ކުރިއަށްގެންދަން.
ދެން ގެންދާއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް ތަރުތީބުކޮށްފައި މިވަނީ މައިގަނޑު 3 އޭރިޔާއަކަށް
އަމާޒުކޮށްގެން މި ދެންނެވި ފަރާތްތައް. އެގޮތުން އެ ފަރާތްތައް ބާރުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ގިނަގުނަ
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން. ޚާއްސަކޮށް ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި އުޅޭ ފަރާތްތައް ދެނެގަނެ، އެ ފަރާތްތަކަކީ ވެސް
މުޖުމުތަމަޢުގެ އެހެން ފަރުދުންނެކޭ އެ އްހަމައެއްގައި ސާބިތުވެ މަސައް ކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން. އެއާއެކު މި ދެންނެވިހެން މި ދެންނެވި ގާނޫނުތަކުންނާއި އަދި
ޤާނޫނުއަސާސީން އެފަދަ ފަރާތްތަކަށް ލިއްބައިދީފައި ތިބި ޙައްޤުތައް ޕްރޮމޯޓްކޮށް އެ ޙައްޤުތައް ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން ގިނަގުނަ ޕުރޮގުރާމުތަކެއްގެ އަލީގައި އެ މަސައްކަތްތައް ކުރަމުން ގެންދަން. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ހުށަހެޅޭ އެކިއެކި މައްސަލަތަކުގައި އެ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން. އަދި އޭގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ކުދިންތައް އެބަ އާދޭ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ކުދިންނަށް އެ ޚިދުމަތްދިނުމުގެ އިންތިޒާމުތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ވަނީ ހަމަޖައްސާފަ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތުގެ ދާއިރާއާ
ގުޅުންހުރި ގިނަ ގާނޫނުތަކެއް މިހާރު ވުޖޫދުވެފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ
މަސައްކަތްތައް ތަރުތީބުކުރެވި ފައި މިވަނީ މި ދެންނެވި ގާނޫނުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަ ށް އެ ލިބިދޭ ބާރުތަކުގެ
ތެރެއިން އަދި އެ ގާނޫނުތަކުގެ ދަށުން އެކުލަވައިލެވިފައި ހުރި ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރެއިން އެ މަސައްކަތްތައް
ތަރުތީބުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން ނާޒުކު ހަލާތްތަކުގައި އުޅޭ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދެމުން މި
ގެންދަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތު ދާއިރާއާ ގުޅޭ ބައިނަލްއަގު ވާމީ 3 މުޢާހަދާއެއް
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ތަޞްދީޤުކޮށްގެން އެއަށް މަސައް ކަތްތައް ކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެއީ ކޮންވެންޝަން އޮން
2

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ދަ ރައިޓްސް އޮފް ދަ ޗައިލް ޑް އަދި އޭގެ އިތުރުން ކޮންވެންޝަން އޮން ދަ އެލިމިނޭޝަން އޮފް އޯލް ފޯމްސް އޮފް
ޑިސްކްރިމިނޭޝަން އެގެއިންސްޓް ވިމެން އަދި އެއާ އެކު ކޮންވެންޝަން އޮން ދަ ރައިޓްސް އޮފް ޕަރސަން ވިތް
ޑިސްއެބިލިޓީސް. މި މުޢާހަދާތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ރިޕޯޓުތައް
ވެސް އެ ހުށަހަޅަންޖެހޭ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅަމުންދާކަން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ. ދެން
މިނިސްޓްރީގެ ހިންގުމުގެ އޮނިގަނޑަށް ބަލާކަމުގައި ވަންޏާމު މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތައް ތަރުތީބުކުރެވިފައި މިވަނީ
މައިގަނޑު 5 ޑިޕާޓްމަންޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީ ގެ މަސައްކަތްތައް ބަހާލެވިގެން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް
ފޯރުކޮށްދެމުން މި ގެންދަނީ. އަދި އޭގެ އިތުރުން މިނި ސްޓްރީގެ ދަށުން ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން
ސަރވިސަސްއާއި އަދި އަތޮޅުތެރޭގެ 19 ސަރަހައްދެއްގައި ފެމިލީ އެންޑް ޗްލިޑްރެން ސަރވިސް ސެންޓަރސްގެ
ނަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮފިތަކެއް އެބަވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން އެ ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ކުދިންނަށް، ޚާއްސަކޮށް ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ގާނޫނުގައި އެ ބަޔާންކުރާ
އޯލްޓަރނޭޓިވް ކެއަރ ޚިދުމަތްތައް ރާއްޖޭގެ ތަފާތު 8 ސަރަހައްދެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ގާއިމުކޮށްގެން އެ
ޚިދުމަތްތައް ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަން. އަދި އޭގެ އިތުތުން ގެ ވެށި އަނިޔާ ހުއްޓުވުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން
އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން އެ އަނިޔާގެ ޝިކާރަޔަކަށްވާ ފަރާތްތަކަށް ވަގުތީ ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގެ 3 ސަރަހައްދެއްގައި އަމާން ހިޔާގެ ނަމުގައި ޝެލްޓަރސްތަކެއް
އެސްޓަބްލިޝްކޮށް އެ ޚިދުމަތް ވެސް ފޯރުކޮށްދެމުންގެންދާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން
ދާދިފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އިސްރަށްވެރިންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން އިސްރަށްވެހިންގެ އުފާވެރިކަމާއި ފާގަތިކަމަށް
މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީގެ ނަމުގައި ރާއްޖޭގައި މިހާރު މާލެ ސަރަހައްދުގައި 2 ނާދީއެއް
ހުށަހެޅި އެ ޚިދުމަތްތައް ދެމުންދާ ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން މިނިސްޓްރީއަށް މިދިޔަ
އަހަރު ލިބުނު ބަޖެޓު މިހާރު ތި ބޭފުޅުންނަށް ތި ފެނިވަޑަ އިގަންނަވަނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް 237.5 މިލިއަން
ލިބުނުއިރު ޖުމުލަ ޚަރަދުކުރެވިފައި މިވަނީ 224.8 މިލި އަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން އޭގެ އިތުރުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ދެންނެވި ޚަރަދުތައް ކޮށްފައި ހުރިގޮތުގެ ތަފުސީލު މިހާރު ސްލައިޑުން ތި ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައިގެ އިތުރުން ދެން ގިނަ ޚަރަދުތަކެއް ރިކަރަންޓް ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި
ކުރެވިފައިވަނީ. ދެން އޭގެ ތެރޭގައި ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެމުންދާ ކުދިންނަށް ވެސް ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން % 6.72 ޚަރަދުކޮށްފައި ވާކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ. މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ޓްރަސްޓް ފަންޑުގެ ނަމުގައި ފަންޑެއް ގާއިމުކުރެވިފައި ވޭ.
3

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ދެން ޓްރަސްޓް ފަންޑަކީ ޚާއްސަކޮށް ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިންގެ ތެރެއިން އެ ކުދިންނަށް ރާއްޖޭގައި
ދިރިއުޅޭ ތަނަވަސްކަން ހުރި ފަރާތްތަކުން ވެސް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭން ބޭނުންވެއްޖެ ހާލަތެއްގައި އެ އެހީތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެވޭ ގޮތަށް އެކުލަވައިލެވިފައި އިން ފަންޑެއް. ދެން މި ފަންޑުގެ ތެރެއިން މައިގަނ ޑު ގޮތެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ޚަރަދުކުރަނީ އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ބޭ ސްފަރުވާގެ ކަންތައްތަކުގައި އެހީތެރިކަމެއް ބޭނުންވަންޏާ
އެ ކަންތައްތަކާ އަދި އޭގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިންނަށް އެކިއެކި ޤައުމީ، ނެޝަނަލް
ލެވެލްގައި ވެސް އަދި އޭގެ އިތުރުން އިންޓަރނޭޝަނަލް ލެވެލްގައި ވެސް އެކިއެކި މުބާރާތްތަކުގައި ބައި ވެރިވުމުގެ
ފުރުޞަތުތައް ފަހިވަމުން އާދޭ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ މުބާރާތްތަކުގައި އެ ކުދިން ބައި ވެރިވުމަށް ޓަކައި ވެސް އެ
ކުރަންޖެހޭ ބައެއް ޚަރަދުތައް ވެސް މީގެ ތެރެއިން ކުރަމުންގެންދޭ. އަދި އޭ ގެ އިތުރުން އެ ކުދިންނަށް
އިންޓަރންޝިޕް ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކުގަ އާ އި ޓިއުޝަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އެ
ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތަކުގައި ވެސް އެ ކުދިންނަށް މި ފަންޑުގެ ތެރެއިން ޚަރަދުކުރެވެމުންދާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން ޓްރަސްޓް ފަންޑު އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވަ އިލާފައި އިންނަގޮތުން ވެއްޖެއްޔާމު ހަމަ
ޓްރަސްޓް ފަންޑު ކޮމިޓީ ވެސް މިނިސްޓްރީގެ ތެރޭގައި އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ، ޓްރަސްޓް ފަންޑުން ޚަރަދުތައް
ކުރެވެމުން މި ދަނީ ކޮމިޓީއަށް ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް ހުށަހެޅިގެން ކޮމިޓީގައި ދިރާސާކުރެވި، ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންގެ
އަޣްލަބިއްޔަތުންކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން މިދިޔަ، ނިމިދިޔަ 2024 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން
ޚާއްސަކޮށް މިނިސްޓްރީގެ ސޯޝަލް ސަރވިސަސް ވޯރކް ފޯސް ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި
ހަމަ ގިނަގުނަ ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ހިންގިފައިވޭ. އަދި ޚާއްސަކޮށް ސިވިލް ސަރ ވިސް ޓްރެއިނިންގ އިންސްޓިޓިއުޝަނާ
ގުޅިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގިނަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމެއް ހިންގުނު. އެގޮތުން 109 މުވައްޒަފުންނަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތައް ހިންގިފައިވޭ. އަދި އޭގެ އިތުރުން ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ ވެސް ގިނަ
ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ހިންގިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. އަދި މިނިސްޓްރީއަށް އަލަށް ޖޮއިންކުރާ ހުރިހާ
މުވައް ޒަފުންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކާއި އަދި އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ނިޒާމު ރޭވިފައިވާ ގޮތާއި ގުޅޭ ގޮތުން އިންޑަކްޝަން ފުރިހަމަކުރަމުންދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
މިނިސްޓްރީގެ އެހެނިހެން މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާކަމުގައި ވަންޏާމު ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2024 ވަނަ އަހަރު ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު 2020 ވަނަ އަހަރު
އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވައިލި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން
އެކުލަވައިލެވިފައި އިން ގަވާއި ދެއް އެއީ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެންނަ ކުދިން ރީއިންޓަރގްރޭޓްކުރުމުގެ ގަވާއިދު.
4

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
އެހެންވީމާ، އެ ގަވާއިދުގައި އިނީޝަލީ އަޅުގަނޑުމެން ގެޒެޓުކުރުން ގަވާއިދަށް އިޞްލާޙުތަކެއް ގެންނެވުމަށް ޓަކަ އި
އެ ގަވާ އިދު ބާތިލުކޮށް އަލުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެންނަ ކުދިން ފޮސްޓަރކުރުމާ ބެހޭ ގަވާއިދެއް އެކުލަވާލައި
އާންމުކުރެވުނު. އަދި އޭގެ އިތުރުން އެ ގަވާއިދަށް އަޅުގަނޑުމެން 2024 ވަނަ އަހަރު އިތުރު އިޞްލާޙެއް ވެސް
ގެނެސް ގެޒެޓުކުރެވިފައިވާނެ. ދެން މީގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިން ބަލަހައްޓާ
މަރުކަޒުތަކުގައި ސީސީ ޓީ ވީ ކެމެރާ ބޭނުންކުރާ، ބޭނުންކޮށް އެ މޮނިޓަރކުރާނެ ގޮތުގެ އިޖުރާތެއް އެކުލަވާލައި
އަޅުގަނޑުމެން އާންމުކޮށްފައިވާނީ. ދެން އަދި އޭގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިން ޢާއިލާއާ
ހަވާލުކުރުމުގެ އުސޫލެއް އެކުލަވާލައި ގެޒެޓުކުރެވިފައިވާނެ. ދެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ މީހުންނަށް ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމާއި ވަޒީފާ ދިނުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދެއް ވެސް ގާނޫނު ނަންބަރު /2010 8ގެ
ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވައިލެވިފައި އިން ގަވާއިދެއް. އެހެންވީމާ، އެ ގަވާއިދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވާލައި
ގެޒެޓުކޮށްފައިވާނީ ނިމިދިޔަ 2024 ވަނަ އަހަރު. ދެން މިނިސްޓރީގެ އިދާރީ ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި
ނިމިދިޔަ 2024 ވަނަ އަހަރު ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވުނު. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ ޚާއްސަ ކޮށް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ކުރިން ހިނގަމުން އައި މަރުކަޒެއް އެއީ ކ.ގުރައިދޫގައި ހުންނަ ޚާއްސަ
އެހީއަށް ބޭނުންވާ މީހުންގެ މަރުކަޒު. މި މަރުކަޒުގައި ރެސިޑެންޝަލް ކެއަރގެ ގޮތުގައި ހަމަ ގިނައިން މި ތިބި
ކްލަޔަންޓުންނަށް ބަލާއިރު އެ ފަރާތްތަކަކީ ދިމާވާ ހާލަތަކާ ގުޅިގެން ނަފުސާނީ ފަރުވާ ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށްވާތީވެ އެ
މަސައްކަތްތައް އެންމެ ހަރުދަނާގޮތެއްގައި ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެނގިވަ ޑައިގަންނަވާނެ
ފަދައިން ނަފުސާނީ އެހީތެރިކަން ނުވަތަ މެންޓަލް ހެލްތު މި މެންޑޭޓް މި އޮންނަނީ ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ތެރޭގައި.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނީ އެންމެ ރަނގަޅުވާނީ ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ދަށުގައި މަރުކަ ޒު އޮވެގެން
ކަމަށް. އެހެންކަމުން، މި ދެންނެވިހެން ގެންނެވި ބަދަލާ އެއްކޮށް ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ދަށަށް މަރުކަޒު ބަދަލުކުރެވި،
އެ ތަނުގެ ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2024 ވަ ނަ އަހަރު ކުރެވުނު އެންމެ މުހިންމު އެއް މަސައްކަތަކީ
ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން އިސްރަށްވެހިންނަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ތަޖުރިބާތައް ހިއްސާކޮށްލުމާއި، އެ ބޭފުޅުން އުމުރުން
ދުވަސްވުމާއެކު ހެލިފެލިވެ އުޅުމަށް ޓަކައި އެ ފުރުޞަތުތަކެއް ފަހިވެފައި ނެތް މީގެ ކުރިއަކުން ޚާއް ސަކޮށް މާލެ
ސަރަހައްދުގައި ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިމިދިޔަ 2024 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި މާލެއާއި އަދި
ހުޅުމާލޭގައި އިސްރަށްވެހިންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީއެއް ހުޅުވި، އެ ތަނުން ޚިދުމަތްތަކެއް ދެވެން
ފަށާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިން
5

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
މަރުކަޒުކުރެވިގެން ބަލަހައްޓަމުން މި ގެންދިޔައީ، މިހާތަނަށް ގެންދެވިފައި ވަނީ މާލެ ސަރަހައްދުގައި. އެހެންނަމަވެސް،
އެ ކުދިންނަށް ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި މި ގާއިމުކުރެވުނު އަމާން ވެށިތަކަށް ބަދަލުކޮށް، ޚާއްސަކޮށް
އަންހެން ކުދިންނާއި ފިރިހެން ކުދިން އެ އުމުރުފުރައަށް ރި އާޔަތްކުރެވިގެން ވަކިން މި ޚިދުމަތްތަކެއް މި ދެމުން މި
ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަހުވަދޫގައި އަމާންވެށީގެ ނަމުގައި އެ ތަނުގައި
މަރުކަޒު ޑިކްލެއަރކޮށްގެން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބި 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންތަކެއް ބަދަލުކޮށް
ބަލަހައްޓަން ފެށިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އެންމެ މުހިންމު ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ މިނިސްޓްރީއަށް ރައްޔިތުން ޚިދުމަތް ހޯދަން އަންނައިރު އަވަސް ޚިދުމަތެއް ރައްޔިތުމީހާއަށް
ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސުން. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު 1433ގެ ނަމުގައި ހޮޓްލައިނެއް
ގާއިމުކުރިން. މި ހޮޓްލައިން ގާއިމުކުރުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިނިސްޓްރީއަށް ރައްޔިތުން ޚިދުމަތް ހޯދަމުން
އަންނައިރު ވަރަށް ބޮޑު ބެކްލޮގެއް އޮތްކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، މި ހޮޓްލައިން
ގާއިމުކުރުމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚިދުމަތް ހޯދަން އަންނަ ހަމަ 90%
އަށްވުރެ ގިނަ ފަރާތްތަކަށް ވަގުތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޚިދުމަތްތައް ދެވެމުން އަންނަކަން. މި ހޮޓްލައިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާއިމުކުރެވުމާ އެއްކޮށް ރަސްމީ 3 ދުވަސް ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚިދުމަތަށް އެދޭ
ފަރާތްތަކަށް އެ ޖަވާބު ހަމަ ދެވެމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ކުޑަކުދިންގެ
މައްސަލަތައް ހުށަހެޅުމަށް ޓަކައި މި އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވައިލާފައިވާ 1412 އިތުރަށް ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ
މުވައްޒަފުންނާ އެއްކޮށް ކޯލް ސެންޓަރުގެ މަސައްކަތްތައް އަޕްގްރޭޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ކުރިއަށްގެންދަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީއަށް މި ހުށަހެޅެނީ ހުސްއެކަނި ކުޑަކުދިންނާ ގުޅުން
ހުރި މައްސަލަތަކެއް ނޫން. އެހެނިހެން އިޖުތިމާއީ މައްސަލަތައް ވެސް އެބަ ހުށަހެޅޭ. އެހެންވީމާ، 1421ގެ ނަމުގައި
އަޅުގަނޑުމެން 18 އަހަރުން މަތީގެ މީހުންނަށް ޚާއްސަ ހޮޓްލައިނެއް ގާއިމުކޮށް، އެ ޚިދުމަތްތައް ވެސް އިތުރަށް
ހަރުދަނާކުރަމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން
މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ޚިދުމަތް ގެންދަމުންދާ މަރުކަޒުތަކަކީ އެކުލަވައިލެވިފައިވާ
ގާނޫނާއި ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން ފޯރުކޮށްދޭ ޚިދުމަތްތަކެއްތޯ ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި މިނިސްޓްރީގެ ކަމާ ގުޅުން ހުރި
ޑިޕާޓްމަންޓުތަކުން އެ ތަނަށް ކުރަންޖެހޭ ޒިޔާރަތްތައް ކޮށް، ހުށަހަޅަންޖެހޭ ރެކޮމަ ންޑޭޝަންތައް ހުށަހަޅައި،
ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތައް ވެސް ގެންނަމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން
މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކަށް ފާރަވާ، ފާރަވެރިވާ އިދާރާތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މަރުކަޒުތަކަށް ޒިޔާރަތްކޮށްގެން އެ
6

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބޭފުޅުން އެ ބައްލަވަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ބެލުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ތަންފީޒުކުރުމަށް
ޓަކައި ވެސް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން
މިނިސްޓްރީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެއް މަސައްކަތް އެއީ ރާއްޖޭގައި ޑޭކެއަރ ސެންޓަރސްގެ ގޮތުގައި މި
އެސްޓަބްލިޝްކޮށްފައިވާ ތަންތަން މޮނިޓަރކުރުން. އަދި އެ ޑޭކެއަރ ސެންޓަރސްތައް މޮނިޓަރކޮށް، އެ ފަރާތްތަކަށް
ލައިސަންސް ދޫކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން މި ކުރިއަށްގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު މާލެ
ސަރަހައްދުގައި މި ގާއިމުކޮށްފައިވާ 7 ޑޭކެއަރ ސެންޓަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޒިޔާރަތްކޮށް، އެ ފަރާތުގެ ލައިސަންސް
އާކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ވެސް ކޮށްފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތުގެ ދާއިރާއަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާމު އަންހެނުން ނުވަތަ ކަނބަލުންނާ ގުޅޭ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެން ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައިވޭ. އެ ގޮތުން ޚާއްސަކޮށް އަންހެނުން ސިޔާސީ ގޮތުންނާއި
އިޖުތިމާއީ ގޮތުން ބާރުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވުނު. އެ ގޮތުން ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީ
އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާ ގުޅިގެން "ޕްރެކްޓިސް ޕާލިމެންޓް ފޮރ ވިމަން"ގެ ނަމުގައި ޕުރޮގުރާމެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގިފައިވޭ. އަދި އެއާއެކު އިސްނަގައިގެން "ސިޔާސީ މައިދާނުގައި އަންހެނުން"ގެ ނަމުގައި
ވެސް ޕްރޮގުރާމުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. އަދި ޕާލިމެންޓަރީ އިންޑަކްޝަން
ޕުރޮގުރާމެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގިފައިވޭ. ދެން ޖެންޑަރ ސެންސިޓައިޒޭޝަން ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ވެސް
ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށްގެންދެވިފައިވޭ. ދެން މިންތީގެ ހަމަހަމަކަމަށް ރައްޔިތުން
ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް އަދި އޭގެ އިތުރުން ޖިންސީ ފުރައްސާރައާއި، ގޯނާކުރުމާއި، އަދި ވަކި
ޖިންސަކަށްވީތީ ކުރާ އަނިޔާއާ މެދު މުޖުތަމަޢު ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް މިދިޔަ އަހަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގިނަ ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ހިންގިފައިވޭ. ދެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ މަސައްކަތްތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު ކުރެވިފައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް މި
ދެންނެވިހެން ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ގާނޫނީ ގޮތުން އެ ގާނޫނީ އޮނިގަނޑަށް ގެންނަންޖެހޭ
ބަދަލުތައް ގެނެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ގަވާއިދެއް އެކުލަވައިލެވިފައި
މިވަނީ. އެ ގަވާއިދުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރުކާރާއި އަދި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން އެ
ފަރާތްތަކަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ވެސް ފަހިކޮށްދެވިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. އަދި މި
އަހަރުގެ ތެރޭގައި ވެސް މި މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން ބާރު ދުވެއްޔެއްގައި ކުރިއަށްދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން.
ދެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރެވުނު އިތުރު މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާ
7

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ކަމުގައި ވަންޏާމު ވަޒީފާއަށް އެދޭ މީހުންގެ ދަފުތަރެއް އެކުލަވައިލުމުގެ މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު
ފަށައިގެން އެ މަސައްކަތްތައް މި އަހަރު ފުރިހަމަކުރެވިފައިވަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ
ފަރާތްތަކުގެ ކެޕޭސިޓީ ބިލްޑިންގއަށް ޚާއްސަކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން މޯލްޑިވްސް ޕޮލިޓެކްނިކާ ގުޅިގެން އިލެކްޓްރިކަލް
އިންސްޓޮލޭޝަން އެންޑް މެއިންޓެއިނަންސް ސެޓްފިކެޓް ލެވެލްގެ 3ގެ ކޯހެއް 20 ،30 ފަރާތަކަށް އަމާޒުކޮށްގެން
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދިޔައިން. އަދި އޭގެ އިތުރުން ކޭކް ޑެކަރޭޝަން އިން ސެކްފިކެޓް ލެވެލް 3ގެ ކޯހެއް 18
ފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދިޔައިން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް
ފޯރުކޮށްދޭ ތެރަޕީގެ މިންގަނޑުތައް އެކުލަވައިލުމުގެ ގޮތުން ތެރަޕީ ގައިޑްލައިންތަކުގެ ތެރެއިން 2 މިންގަނޑެއް، އެއީ
ސްޕީޗް ލެންގުއޭޖު އެންޑް ޕެތޮލޮޖީ އަދި އޮކިއުޕޭޝަނަލް ތެރަޕީގެ ގައިޑްލައިނެއް އެކުލަވާލައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަނީ މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ޝާއިޢުކުރެވިފަ. ދެން މިނިސްޓްރީގެ އެހެން މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު އުމުރުން
ދުވަސްވީ މީހުންނާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވުނު. ޚާއްސަކޮށް
ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ޚާއްސައެހީއަށް ބޭނުންވާ މީހުންގެ މަރުކަޒުގައި މަރުކަޒުކުރެވިފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން
އުމުރުން ދުވަސްވީ 9 ފަރާތެއް ޢާއިލާއަށް ރީއިންޓަގްރޭޓުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން
ކުރިއަށްގެންދިޔައިން. ދެން މިނިސްޓްރީގެ ވަރަށް މުހިންމު ސިޔާސަތެއް އެއީ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ
ކުދިންނާއި މީހުންނަށް އަލުން އަނބުރާ ޢާއިލާއަށް ރުޖޫއަކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރުން.
އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކެއް. ދެން އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީ ކުރިން ވެސް
ފާހަގަކުރިހެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިދިޔަ އަހަރު ގާއިމުކުރެވިފައި ނިމިދިޔަ އަހަރު ނިމުނުއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީން ގާތްގަނޑަކަށް 827 އިސްރަށްވެހިން ޚިދުމަތް ހޯދާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން.
އަދި އެއާއެކު ޖުމުލަ 226 ޕުރޮގުރާމެއް، ތަފާތު އެކި ޕުރޮގުރާމު އިސްރަށްވެހިންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނާދީގައި ހިންގިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކަށް، އިތުރު
މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު އިޖުތިމާއީ ބަދަހި މަދަދުވެރިން "އިބަމަ"ގެ ނަމުގެ އަޅުގަނޑު މިހާރު ކުރިއަށްގެންދާ
ޕްރޮޖެކްޓު ރާއްޖޭގެ އިތުރު 3 އަތޮޅެއްގައި މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށްގެންދެވުނު. އެ ގޮތުން މިހާރު
މިދިޔަ އަހަރު ނިމުނުއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ 137 ރަށަކުން 194 އިބަމަ މެންބަރުން ތަމްރީނުކުރެވިފައިވޭ.
ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމާޒަކީ މި އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއްގައި އިބަމަ ގާއިމުކޮށް، އެކަން
ހާސިލުކުރުން. ދެން "ހާލު ކިހިނެއް؟"ގެ ނަމުގައި ވެސް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ރައްޔިތުންނަށް ޒިޔާރަތްކޮށްގެން
ރައްޔިތުންގެ ހާލު ބަލައި، ދައުލަތުގެ އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ވިއުގައިގެ ތެރެއިން އެ ފަރާތްތަކަށް
8

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަގުސަދުގައި މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަން. އެ ގޮތުން މިދިޔަ އަހަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަތޮޅުތެރެއިންނާއި މާލެއިން ޖުމުލަ 10000އަށްވުރެ ގިނަ ގޭބީ ސީތަކަށް ޒިޔާރަތްކުރެވިގެން
ރައްޔިތުންގެ ހާލު އޮޅުންފިލުވައި، އެ ފަރާތްތަކަށް ދައުލަތުގެ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ވިއުގައިން އެ އެހީތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާނީ ފެސިލިޓޭޓްކޮށްދެވިފަ. ދެން އޭގެ
އިތުރުން މިނިސްޓްރީން އޭޝިއަން ޑިވެލޮޕްމަންޓް ބޭންކާ އެކު "ސްޓްރެންތެނިންގ ޖެންޑަރ އިންކްލޫސިވް
އިނީޝިއޭޓިވް"ގެ ނަމުގައި މަޝްރޫޢެއް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ފަށާފައިވަނީ. މި މަޝްރޫޢަކީ މައިގަނޑު
ގޮތެއްގައި ރާއްޖޭގައި މިންތީގެ ހަމަހަމަކަމުގެ ނަޒަރިއްޔާތަކުން ބަލާއިރު، ޚިދުމަތްދިނުމުގައި ހުރި ހުރަސްތައް
ނައްތައިލުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ފަރުމާކުރެވިފައިވާ ޕުރޮގުރާމެއް. މި ޕުރޮގުރާމުގެ ދަށުން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު އެންމެ މުހިންމު މަސައްކަތްތަކެއް މި ކުރެވެނީ ރާއްޖޭގެ 3 ސަރަހައްދެއްގައި ގެވެށި
އަނިޔާގެ ޝިކާރައަކަށްވާ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް އެއް ފުރާޅެއްގެ ދަށުން ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް
ހަމަޖެއްސުމަށް ޓަކައި ޝެލްޓަރސްތަކެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރާ މަސައްކަތް. އެ ގޮތުން މާލެ، ހުޅުމާލެ އަދި
ރ.އުނގޫފާރާއި އައްޑުއަތޮޅުގައި މިފަދަ މަރުކަޒުތަކެއް އެޅުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެވި، މިހާރު އައްޑޫގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބިޑިންގ، ބިޑުކޮށް ޓެންޑަރިންގ މަސައްކަތްތައް ވެސް ނިމުމަކާ
ހަމައަށް ގޮއްސަވަނީ. ދެން ހުޅުމާލޭގައި ވެސް މި ޝެލްޓަރ އެޅުމަށް ބޭނުންވާ ބިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ހަމަޖެހި، އެ މަސައްކަތްތައް ވެސް ކުރިއަށްދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ދާއިރާއަށް
ބަލާއިރު ކުޑަކުދިންނަށް ކުރާ އެކިއެކި އަނިޔާތަކުގެ ގިނަ އަދަދެއްގެ މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަދު ވެސް
ހުށަހެޅޭ. އެވްރެޖުކޮށް، ތި ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ ކޮންމެ މަހަކު ވެސް މި އާންމުކުރާ
ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު 200އާއި 250އާ ދޭތެރޭގެ އަދަދަކަށް އިޖުތިމާއީ އެކިއެކި މައްސަލަތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅޭއިރު، އޭގެ ތެރެއިން ވެސް ގިނަ އަދަދެއްގެ މައްސަލަ މި ހުށަހެޅެނީ ކުޑަކުދިންނަށް ކުރާ
އެކި ބާވަތުގެ ހާނީއްކައާ ގުޅޭ ގޮތުން. އެހެންވީމާ، އެކު ޖުމުލަ ވޭތުވެދިޔަ 2024 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
2050 މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވާއިރު، ގާތްގަނޑަކަށް އޭގެ ތެރޭގައި 1007 ފިރިހެން ކުދިން މި ހިމެނެނީ. ދެން އަދި
1043 އަންހެން ކުދިން. އެހެންވީމާ، މީގެ ތެރޭގައި ވެސް މި ހިމެނެނީ ކުޑަކުދިންނަށް ކުރާ އެކި ބާވަތުގެ އަނިޔާއާއި
އަދި އިހުމާލުގެ މައްސަލަތައްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން ހަމަ އެހެންމެ، 18 އަހަރުން މަތީގެ
ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކު ޖުމުލަ 685 މައްސަލައެއް ރިޕޯޓުކުރެވިފައިވޭ. އޭގެ ތެރޭގައި ހަމަ
ގެވެށި އަނިޔާގެ އެކިއެކި މައްސަލަތަކާއި އަދި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނާއި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ
9

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ޙައްޤަކަށް އުނިކަން ލިބިގެން އެ ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތައް ހިމެނޭކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މި ހުރިހާ
މައްސަލަތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުމާ އެއްކޮށް އެ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ އެ
ޢަމަލުކުރަން އޮންނަ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން އެ ފަރާތްތަކަށް އެޓެންޑުކޮށް، އެ ފަރާތްތަކަށް އެ ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ
އިޖުތިމާއީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެމުންދާކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މިނިސްޓްރީގެ އެހެނިހެން
މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ވުޒާރާގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ސިޔާސަތަކީ
ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ނަގާ ކުދިންނަށް އަލުން އަނބުރާ ޢާއިލީ ވެށްޓަކަށް ދިއުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ މުޖުތަމަޢުގައި
ދިރިއުޅޭ އެހެން ކުދިންނެކޭ ވެސް އެއްފަދައިން އެ ކުދިން ހެދިބޮޑުވުމުގެ މަރުޙަލާ ޢާއިލީ ވެށްޓެއްގައި ތިބެގެން
ހެދިބޮޑުވުމުގެ މަރުޙަލާ ފުރިހަމަކުރާ ކުދިންތަކަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރުން. އެގޮތުން
"ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ޢާއިލާ"ގެ ނަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ޕުރޮގުރާމެއް އެކުލަވާލައި އެ ޕުރޮގުރާމުގެ ދަށުން
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އިސްކަންދީގެން ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތެއް އެއީ. އެގޮތުން މިދިޔަ އަހަރު ޖުމުލަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރީއިންޓަގްރޭޝަން ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން 36 ކުއްޖަކަށް އެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދެވިފައިވޭ. އަދި
އެއާއެކު ފޮސްޓަރިންގ ނުވަތަ ގާނޫނީ ބެލެނިވެރިކަން މި ނިޒާމުގެ ތެރެއިން 10 ކުއްޖަކަށް ޢާއިލާތަކެއް
ހޯދައިދެވިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
ދެންނެވިހެން އެވްރެޖުކޮށް 200އާއި 250އާ ދޭތެރޭގެ މައްސަލަތަކެއް ހުށަހެޅިގެން އަންނައިރު، ބައެއް ފަހަރު ހަމަ
ހިތާމަވެރި ހާލަތްތައް ދިމާވެގެން އެ ކުދިންނަށް ޢާއިލި ވެށިން ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ނުވަތަ އެ ކުދިންގެ
އިމީޑިއޭޓް ފެމިލީ ނުވަތަ އެކްސްޓެންޑެޑް ފެމިލީ ތެރެއިން ވެސް އެފަދަ ހާލަތެއް ތަނަވަސް ނެތް ހާލަތެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ކުދިން ނަގަންޖެހޭ ހާލަތްތައް އެބަ އާދޭ. އެހެންވީމާ،
މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިގޮތަށް ފާހަގަކޮށްގެން ޖުމުލަ 39 ކުއްޖަކަށް ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭންޖެހިފައިވާކަން ފާހަގަކުރަން. ދެން މިދިޔަ އަހަރު ނިމުނުއިރު އެކު ޖުމުލަ ދައުލަތުގެ
ބެލުމުގެ ދަށުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކިއެކި މަރުކަޒުތަކުގައި ޖުމުލަ 151 ކުއްޖަކަށް ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެވިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވުޒާރާގެ ފަރާތުން މިދިޔަ އަހަރު
އެކުލަވައިލެވިފައި މިވާ އަހަރީ ރިޕޯޓު ބިނާކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅައިލަން ބޭނުންވާ ކަންކަމަކީ. ދެން މެންބަރުންގެ
އެއްވެސް ސުވާލެއް އޮވެއްޖެއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
10

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް އިނގޭތޯ. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވައިލަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންބަރުންނަށް
މި ރިޕޯޓާ ގުޅިގެން، ރިޕޯޓުތަކާ ގުޅިގެން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ނޫނީ އެއްވެސް ސުވާލެއް އޮވެއްޖެއްޔާ ކުރެއްވުމަށް
ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ޢަބްދު اله ރިފާޢު، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ
މެންބަރު.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެންމެ ތި ހުށަހަޅައިދެއްވި ރިޕޯޓަށް ބަލާއިރު ތި މިނިސްޓްރީން ހަމަ ވަރަށް
ހަރުދަނާ މަސައްކަތްތަކެއް 2024 ވަނަ އަހަރު ކޮށްފައި ހުރިކަން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްލަން. އޭގެ ތެރޭގައި
ހަމަ ކުޑަކުދިން، ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެނައި ކުޑަކުދިންގެ ތެރެއިން ފޮސްޓަރިންގއަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ކުދިން
ގެންދެވުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބެއް ކަންނޭނގެ. އެއީ ކަންނޭނގެ ޙަޤީޤަތުގައި އެންމެ، މިނިސްޓްރީގެ ވެސް އެންމެ
ބޮޑު މަގުސަދަކަށް ވާނީ އެ ކުދިން މިނިސްޓްރީގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ބަދަލުގައި ޙަޤީޤީ ފެމިލީއަކާ
ހިސާބަށް ކުދިން ފޯރުކޮށްދިނުން. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އޯވަރރޯލްކޮށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް؛ ދެން މި
ރިޕޯޓުތަކުން ބަލާއިރުގައި ށ.ފުނަދޫގައި؛ މި ހުށަހެޅުމަކުން ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އައިއްސަ ހުރި ރިޕޯޓުތަކުގައި
ށ.ފުނަދޫގައި ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ކަންކަން އެބަ ހުރި ތި ބޭފުޅުން ފާހަގަކޮށްފަ. ބަޖެޓަރީ ކޮންސްޓްރެއިންސްތަކެއް
ކަންނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެންމެގައި ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުއްވިއިރުގައި ތި ބޭފުޅުންނަށް މިދިޔަ
އަހަރު 237 މިލިއަން ޕްލަސް، ޕްލަސް ބަޖެޓެއް ލިބި، 224 މިލިއަން ޚަރަދުކުރެވުނު ކަމަށް މި އިންނަނީ.
އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުން އެބަ ދައްކާ ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ، ދެން ބަޖެޓަކީ އެކި ކަންކަމަށް އެކަށައެޅިފައި ހުންނާނެ
އެއްޗެއްކަން އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ، ވާހަކައަކީ ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ބައެއް ކަންކަން،
މިސާލަކަށް ސީސީ ޓީވީގެ ބައެއް މައްސަލަތައް ހުރުން ކަހަލަ ކަންކަމަކީ މާ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ނުދާނެ ކަންކަން. އެ
ކަހަލަ ކަމެއް މިސާލަކަށް އެ ހަމަޖައްސައިނުލެވި ދިއުމުގައި ކޮން ކަހަލަ ހުރަސްތަކެއްތޯ އޮންނަނީ؟ އޭރުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިސާލަކަށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު އަންނައިރުގައި އެ ކަހަލަ ކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި ރިއާޔަތްކުރަން
ފަސޭހަވާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ދެން މި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ ޚާއްސަކޮށް ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީ އަދި އިޖުތިމާއީ ކޮމިޓީން ވެސް ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ މި ހުށަހަޅާ ބަޖެޓު އެ ހުށަހަޅާ މިންވަރަށް މަޖިލިސް ތެރެއިން ފާސްކޮށްދިނުމަށް
ޓަކައި ހަމަ ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް މިދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ވެސް ހަމަ ކުރަމުންދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ،
މިނިސްޓްރީން ރައްޔިތުންނަށް، ޚާއްސަކޮށް ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި މި އުޅޭ ފަރާތްތަކަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް
ޓަކައި ބަޖެޓު ނެތިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މަސައްކަތް ނުކުރެވި ނުތިބޭ އިނގޭތޯ. ޚާއްސަކޮށް ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީއާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރާއިރު ވެސް މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތް ތަންފީޒުކުރުމަށް ޓަކައި
އެ ބޭނުންވާ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ހަމަޖެހިގެންދޭ. ބަޖެޓު ނުލިބިގެން އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް މިނިސްޓްރީގެ
ފަރާތުން އެދޭ ޚިދުމަތްތަކެއް ނުދެވި ނުހުންނަކަން ހަމަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މި ފުރުޞަތުގައި ވެސް.
ދެން ތި ފާހަގަކުރިހެން ހަމަ ސީސީ ޓީވީ ކެމެރާގެ ކަންތައްތަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާރަވެރިވާ އިދާރާތަކުން
އެ މަސައްކަތް ވަކި މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ތަންފީޒުކުރަން އެންގުމުން އަދި ބަޖެޓުކުރެވިފައި ނެތް ކަމުގައި
ވީނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އޮންނަ އިންތިޒާމުގެ ތެރެއިން ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކާ
ވާހަކަދައްކައިގެން އެކަން އިމްޕްލިމެންޓުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ބޭނުންވާ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެމުންދާކަން
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދަށް.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޗެއަރ. އަޅުގަނޑަށް ދެން ތަންކޮޅެއް ސާފުކޮށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލު ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް
އެއްކަހަލަ ގޮތަކަށް މި އޮތީ. މިއީ ހިއުމަން ރައިޓްސްއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކި ދިމަދިމާއިން އައިއްސަ އޮންނަ
ރިޕޯޓުތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ބެލިބެލުމުގައި މި ކޮމިޓީން އަދި މިއިން ތަނަކަށް ނެތް ދަތުރުކޮށްފައެއް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އޮތް ރިޕޯޓުތަކުން ފެންނަ ގޮތުން ފޮނަދޫގައި މި ސެންޓަރުގެ އޮނިގަނޑުގެ ތެރޭގައި ހުރި
މަގާމުތައް ވަރަށް މުހިންމު، ކައުންސިލަރުން، ހެލްތު އޮފިސަރުން ނެތް. މި ވަގުތު އޮނިގަނޑު ތެރޭގައި ހުރި
މަސައްކަތް، ވަޒީފާތައް ނުނެގިހުރި ހުރުން އެއީ ކަންބޮޑުވާ މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި. ދެން ދެވަނަ ކަމަކަށް
12

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
އަޅުގަނޑު އޮތީ ފޮނަދޫގައި ހުންނަ އަމާންވެށީގެ ބެލްކަނީގެ ޖަހާފައި ހުންނަ ގްރިލް ނައްޓާ، ނެއްޓިފައި ހުރުން. ދެން
މިއީ މާބޮޑު ބަޖެޓެއް ބޭނުންވާ ކަމަކަށްވުރެ ބޮޑަށް މި އިދާރީގޮތުން ވެސް ޙަ އްލުކޮށްލެވޭ ކަހަލަ ކުދިކުދި ކަންކަން.
އޭގެ ތެރޭގެ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް މުހިންމު އެއް ކަމެއް އެބަ އޮތް. އެތާހުރި އަލިފާން ނިއްވާ ފުޅީގެ
މުއްދަތު ހަމަވެފަ. މިއީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ބަޖެޓު ނެތިގެން ނުކޮށް ދޫކޮށްލެވޭވަރުގެ ކަމެއް ނޫން. ހުރި ކަމަށް މި
އޮތީ މިހާރު. އަލިފާން ނިއްވާ ފުޅިއެއްގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައި ހުރުމަކީ އެއްޗެއް ނެތުން. އެ ކުޑަކުދިން ގެންގުޅޭ
ތަނެއްގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެ ނެތް ޝަކުވާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އޮތް.
ދެން ފޮނަދޫގައި، ހަމަ ފޮނަދޫގެ މައްސަލަ ގިނައިން މި ހުރީ. 32 ކެމެރާ ސީސީ ޓީވީ ހުންނައިރު 7 ލައިވް ފީޑުގައި
މި ހުންނަނީ ބޭނުންކުރެވޭ ކަމަށް. އެއީ ދެން ކީއްވެގެންތޯ އަޅުގަނޑު ބަލައިލަން ބޭނުން ހަމަ. ދެން އެހެން
މެންބަރުން ވެސް އެ ސުވާލުތައް ކުރާނެ ކަންނޭނގެ. އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި މި ގްރިލްއާ އި ފުޅީގެ މުއްދަތު ހަމަވުން.
އެއީ ދެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް އެ ފަރުވާކުޑަވެގެން ކަންނޭނގެ މުއްދަތުހަމަވާ ހިސާބަށް ދަނީ. އެއީ
މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފުނަދޫ ސެންޓަރާ. ދެން މުޅި ރިޕޯޓަށް ތި ބޭފުޅުން ޕްރެޒެންޓޭޝަނުން އަޅުގަނޑުގެ ތަފާތު
ނަންބަރެއް ފެނުނީމަ، ހުށަހެޅިފައި ހުރި މައްސަލަތަކު ގެ ތެރޭގައި ތަންކޮޅެއް ގިނަ ފިރިހެން 18 އަހަރުން ދަށުގެ
ކުދިން އެހެން އަހަރުތަކަށްވުރެ. އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު ދުވަސްކޮޅެއް މި ކޮމިޓީގައި އިންނަތާ. އެހެންވީމާ،
1000 ކޮންމެވެސް ވަރެއް އެބަ އުޅޭ. ތައުޒަން ޕްލަސްގައި ފިރިހެން ކުދިން އާންމު. އެހެންޏާ މި އުޅެނީ އަންހެނުން
ވަރަށް ބޮޑު ތަނެއް ތަފާތު ގެޕް ބޮޑުވޭ. ދެން މީގެ އަދި އަޅުގަނޑު މި ސުވާލު މި އުފެދޭ ސަބަބަކީ 18 އަހަރުން
މަތިވީމަ ހަމަ ކުރީގެ ނޯމަލް ފިގަރ އެ ފެންނަނީ. އެކަމަކު 18 އަހަރުން ދަށުގެ ތަންކޮޅެއް ބޮޑު. މީގެ އެއްކަމަކީ
އެވެއަރނަސް ބޮޑުވުން. އަނެއްކަމަކީ ފިރިހެން ކުދިންނަށް އަންނަ ނުރައްކާ ހުށަހެޅޭލެއް ބޮޑުވުން ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ދެކެނީ. އަސްލު އޭގެ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯއޭ. އެއަށް ދެން އަޅުގަނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވާކަމަކީ. ދެން 3 ވަނަ
ސުވާލަކީ، ވަރަށް ބައިވަރު ސުވާލު އެއްފަހަރާ މި ކުރެވެނީ. ދެން މި އޮތީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމާ ބެހޭ ދަފްތަރު
އެކުލަވައިލުމުގެ މަސައްކަތް ފަށައިގެން އުޅޭތާ ދުވަސްކޮޅެއްވެއްޖެ. މިހާރު އެ ދަފްތަރު ކޮމްޕްލީޓްވެއްޖެތޯ؟ އެއީ
ސުވާލަކީ. ސާފުނުވަންޏާ އަޅުގަނޑު ފަހުން އަދި ސާފުކޮށްލަދޭނަން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ސުވާލުގެ ފުރަތަމަ ބަޔަށް އަޅުގަނޑު ޖަވާބުއަރުވާނަން. އަމާންވެށިތަކުގައި ކައުންސިލަރސްއާއި ހެލްތު
ވޯރކަރސްއާ މަގާމުތައް ފުރާފައި ނެތްކަމުގެ ވާހަކަ. ދެން އޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ ގޮންޖެހުމަކީ
13

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
އަތޮޅުތަކުން ހަމަ އެއްވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި މަގާމުތަކަކަށް މީހުންނެއް ނުއެއް ލިބޭ. މިސާލަކަށް
މާލެއަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަނީނަމަ މާލޭގައި ވެސް މި މަގާމުތައް ހަމަ އަނެއްހެން އެޑްވަޓައިޒްކޮށްގެން ވެސް ހަމަ
އެއްވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ނުލިބޭތަން އެބަ އާދޭ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން ވަރަށް މަދު
ކައުންސިލަރސް މި ވަގުތު. ހަމަ ލައިސެންސްޑް ކައުންސިލަރސްއަށް ބަލާކަމުގައި ވާނަމަ 19 ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ ހަމަ މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި އުޅެނީ އެއީ ލައިސެންސްޑް ކައުންސިލަރސްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، އެ
ދަތިކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގައި ވެސް ކުރިމަތިވޭ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮންމެ ހަމަ އަމާންވެށްޓަކަށް ވެސް އަދި ހަމަ ފިޔަވައްޗަށް ވެސް ހެލްތު އޮފިސަރުން ނަގާގޮތަށް
ސްޓްރަކްޗަރކުރެވިފައި މި އިންނަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބޮޑަށް މަސައްކަތް މި ކުރަނީ ރަށުގެ
ހެލްތު ސެންޓަރގައި އެ ސަ ރވިސް ލިބޭނެތާ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، ހެލްތު ސެންޓަރ މެދުވެރިކޮށް ކުދިންގެ ހެލްތު
ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ ކަންތައްތައް ކޭސްވޯކަރާއި ހެލްތު ސެންޓަރއާ ގުޅިގެން ކުރާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މިހާރު
ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ބައްޓަންވެފައި މިވަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ވަރަށްބޮޑެތި ޞިއްޙީ މައްސަލަތައް
ހުންނަ ކުދިން ނުވަތަ ވަރަށް ސްޕެޝަލް ނީޑްސް ހުންނަ ކުދިން ވެއްޖިއްޔާ ބޮޑަސް މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެ
ސަރވިސަސް ލިބޭތީ ހަމަ މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެ ކުދިން މި ތިބެނީ. މިސާލަކަށް ބެޑްރިޑަން ކުދިން ތިބިއްޔާ ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން އަމާންވެށިތަކަށް ނުފޮނުވަން. އެއީ ވަރަށް ސްޕެޝަލައިޒް ސަރވިސްއެއް އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާނެތާ
ދެއްތޯ. ދެން ހަމަ ސުވާލުކުރެއްވި ފިރިހެން ކުދިން ތަންކޮޅެއް 2024 ވަނަ އަހަރުގެ ސްޓެޓިސްޓިކްސް ގައި
ގިނަވެފައިވާ ކަމަށް. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަމެއް އެއީ. ދެން ކުޑަކުދިންނަށް ކުރެވޭ
އަނިޔާގެ މައްސަލަތަކަށް ބަލާ ކަމަށްވަންޏާ ޖިންސީގޯނާގެ މައްސަލަތަކުގައި އަންހެންކުދިން ބޮޑަށް މި ހިމެނެނީ.
އެހެންނަމަވެސް، ފިޒިކަލް އެބިއުސް ނޫނީ ޖިސްމާނީ ގޮތުން ލިބޭ އަނިޔާގެ މައްސަލަތަކުން ފިރިހެން ކުދިން ގިނަކަން
ފާހަގަކުރެވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ކުށުގެ ވެ އްޓަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިން 15 އަހަރުން ދަށުގެ ވެސް އަދި 15 އަހަރުން
މަތީގައި ވެސް، މީގައި ވެސް ހަމަ ބޮޑަށް މި ހިމެނެނީ ފިރިހެން ކުދިން. އެހެންވެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މި ބެލެވެނީ
މި ސްޓެޓިސްޓިކްސް އިން ބޮޑަށް މި ދައްކަނީ. ދެން ހަމަ އެކި މުއައްސަސާތަކަށް އެކި ކަމާ ގުޅޭ މުއައްސަސާތަކާ
ގުޅިގެން ވެސް ކުށުގެ ވެއްޓަށް ހުށަހެޅޭ، ޚާއްސަ ކޮށް 15 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންނާ އެކު ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން 2024 ވަނަ އަހަރު ވެސް އަދި މި އަހަރު ވެސް ހަމަ އިތުރަށް ކުށަށް ހުށަހެޅުމަށް،
14

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ހުށަހެޅިގެން ނުދިއުމަށް ޓަކައި ހަމަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވޭތީ އެ ބައި ހަމަ ސްޓެޓިސްޓިކްސްއަށް ބޮޑަށް ދައްކާ
ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ ދަފްތަރެއް އަޅުގަނޑުމެން
އެކުލަވާލައި އެ ދަފްތަރުގައި، ދަފްތަރަށް ގެންނަންޖެހޭ އިތުރު ބަދަލުތައް ގެނައުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަން. ދެން ދަފްތަރެއް ތެރެއިން އެކުލަވަ އިލެވިފައިވަނީ އަދި އެ ދަފްތަރު
ރިއާޔަތްކޮށްގެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް ވަޒީފާ ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި
ކުރެވޭ މަސައްކަތުން ވެސް ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ ދަފްތަރުގެ ހިމެނޭ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޒިޔާރަތްކޮށްގެން،
އެ ފަރާތްތަކުގެ ހާލަތު ވަޒަންކޮށްގެން އެ ފަރާތްތަކަކީ ވަޒީފާއަކަށް ދެވޭ ހާލަތެއްގައި ހުރި ފަރާތްތަކެއް ކަމުގައި
ވަންޏާމު އެ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ތަމްރީނުދީ އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ކުރިއަށް
ގެންދަނީ އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެއް ތަންކޮޅު ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިސްވީ އިނގޭތޯ. މިހާރު އެހެން ނުވާނެކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވްލީ ހަމަ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖެހިފައިވަނީ. ދެން އެގޮތުން ހަމަ އަތޮޅުތެރޭގައި
ގާއިމުކުރެވިފައި މިހިރަ އަމާންވެށިތަކާއި، އެފް.ސީ.އެސް.ސީސްތައް ސުޕަވައިޒްކުރުމަށް ވަކި ޓީމެއް ހަމަޖެހިގެން،
ވަކި ސުޕަވައިޒަރސް ކަނޑައެޅިގެން މަރާމާތުގެ ކަންތައްތައް ވެސް ހަމަ ކުރިއަށްވުރެ ސްމޫތުކޮށް ދާނެ ގޮތަކަށް
މިހާރު މަސައްކަތްތައް ބައްޓަންކުރެވިފައިވަނީ އިނގޭތޯ.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރެކޮމަންޑޭޝަނެއް ވެސް އެބަ އޮތް. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖިއްޔާ އޮނިގަނޑަށް އެ ބަދަލު ގެންނަންވީ ނޫންތޯ
ރަށްރަށަށް. އެހެންނޫނިއްޔާ ވާގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން މިހެން ބަލަމުންދާއިރު އަބަދު ވެސް މި ކަހަލަ މައްސަލަ
އަންނައިރު ރަނގަޅަށް ބަލައިލާއިރު އޮންނަ އުސޫލު ގުރައިދޫގައި ވެސް ހަމަ އެގޮތަށް މިވީ. އެހެންވީމާ، ރަށްރަށުގައި
15

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ހުންނަ އަމާންވެށިތަކުގެ އޮނިގަނޑަށް އެ ބަދަލު ގެނެވޭނެ ނޫންތޯ، އިދާރީ މަސައްކަތެއް ނޫންތޯ އެއީ. ރަށްރަށުގެ
ހުންނަ ތަންތަން ބަލާނީ ހެލްތުންނޭ. އޭރުން އަންނަ ރިޕޯޓުތައް؛ ދެން މި އެއްޗެހި ދޭ އެބަ އިންޓަރނޭޝަނަލް
އެހެން ތަންތަނަށް ވެސް ހަމަ މިގޮތަށް. ފޮނަދޫގައި ނުހުރޭ ހެލްތު ޕޯސްޓެއް. އަސްލުގައި އުސޫލަށް ގެންނަ ބަދަލެއްގެ
ތެރެއިން އޮނިގަނޑު ބަދަލު ކޮށްލެވިދާނެ ނޫންތޯއޭ. އޭރުން އެ ކަހަލަ މައްސަލަ ޙައްލުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ.
އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ ވާހަކަ ފާހަގަކޮށްލީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަނާން މުޙައްމަދު ރަޝީދަށް.
ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަނާން މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޗެއަރ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ލިބިފައި ހުރި މަޢުލޫމާތުތަކަށް ބަލާއިރު ށ.ފުނަދޫގައި ހުންނަ
އަމާންވެށީގެ ކެޕޭސިޓީ، ކެޕޭސިޓީއަށްވުރެ އިތުރަށް ކުދިން އުޅެމުންދާ ކަމަށް. ކެޕޭސިޓީއަކީ 16 ކުދިން ކަމަށް.
މިހާރު ވެސް 18 ކުދިން އުޅެމުންދާ ކަމަށް. ދެން އަދި އެބައިން ފާހަގަކޮށްލާފައި ށ.ފޮނަދޫގައި ހުންނަ އަމާންވެށީގައި
އެކިއެކި ސަބަބުތަކާ ހުރޭ ބައެއް ގަޑިތަކުގައި ސެކިއުރިޓީ އޮފިސަރުން ނުހުންނަކަން. ތި ބޭފުޅުންނަށް އެއްވެސް
ވަރަކަށް މިނިސްޓްރީއަށް ފާހަގަކޮށްލެވިފައިވޭތޯ މި ކަހަލަ މައްސަލަތަކެއް؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މިހާރު މި ވަގުތު ށ.ފޮނަދޫ އަމާންވެށީގައި ތިބި ކުދިންނަށް ބަލާއިރު 12 ކުދިން މި ވަގުތު
ތިބޭނީ. ދެން ހަމަ ތެދުފުޅެއް، 16 ކުދިންގެ ކެޕޭސިޓީގެ ތަންތަން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމާންވެށީތަކަކީ.
އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ހާލަތްތައް ދިމާވާއިރުގައި މި އަކްރަމްގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންގެ ވެސް ފާހަގަކޮށްލެއްވިހެން މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން ކުދިން ބަލަހައްޓަމުން މި ގެންދަނީ އަންހެން ކުދިންނާއި ފިރިހެން ކުދިންނާ ވަކިކޮށްގެން. އެއީ
އަމާންވެށިތަކުގެ ސްޓްރަކްޗަރ ހުންނަ ގޮތުން ދެ ޖިންސްގެ ކުދިން ގެންގުޅުމުގައި ހަމަ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކެއް
ދިމާވުމާ ގުޅިގެން މި ބަދަލު ގެނެވިފައި މިވަނީ. އެހެންވީމާ، އަންހެން ކުދިން މިސާލަކަށް ޓީނޭޖު އުމުރުފުރައިގެ
އަންހެން ކުދިން ތަންކޮޅެއް ގިނަވަންޏާ ކުޑަކޮށް ގިނަވެދާނެ 16 އަށްވުރެ. އެކަމަކު އެހެން ނަހަދާ ކޮންމެ 8 ރޫމް
ހުންނައިރުގައި ހަމަ ކޮންމެ ރޫމަކަށް 2 ކުދިންގެ މަގުން ބަހާލައިގެން ގެންގުޅެވޭނެ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
16

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބައްޓަންކުރެވޭތޯ މި ބަލަނީ. ދެން މި ވަގުތު މި ތިބީ 12 ކުދިން. ދެން ސެކިއުރިޓީ ނެތް ގަޑިގަޑި އެހެން،
ސެކިއުރިޓީ އޮފިސަރުން ހަމަ ސްޓްރަކްޗަރގައި ތިބޭ ވަރަށް އަބަދު ވެސް ހަމަ ހަމަކޮށް ބެހެއްޓުމަށް
މަސައްކަތްކުރެވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، ވަޒީފާއަކުން ވަކި ބޭފުޅަކު ވަކިވެއްޖިއްޔާ ނޫނީ ސަސްޕެންޝަނެއް ނޫނީ
އެހެން ސަބަބަކާ ހުރެ ވެސް ނާންނަ ދަނޑިވަޅެއްގައި އެގޮތަށް ދިމާވެއްޖިއްޔާ ވެސް އިތުރު މެޝަރޒް އަޅުގަނޑުމެން
ނަގާނެ އެ ކުދިންގެ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް. މިސާލަކަށް ކެއަރ ވޯކަރުން އިތުރަށް ޑިއުޓީއަށް ނެރުން. އެ
ކަހަލަ ކަންތައްތައް ހަމަ ކުރެވި ހަމަ ކުދިންގެ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރެވިގެންދާނެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ މުގައްރި ރު. ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ކުރެއްވި ސުވާލަކަށް
އަޅުގަނޑު ހަމަ އިތުރުކޮށްލަން ބޭނުންވީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު އަމާންވެށިތަކުގައި ހުރި ހުރިހާ އަލިފާން ނިވާ
ފުޅިތަކެއް އާކުރެވިފައިވާނީ. ދެން ހުރިހާ ފުޅިތަކެއް ވެސް މިހާރު އެކްސްޕަޔަރީ ޑޭޓަކަށް އިންނާނީ ނޮވެންބަރު މަހާ
ހަމައަށް މި އަހަރުގެ. އެހެންވީމާ، އެކަން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ނާ ޞިޙް.
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ނާޞިޙް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ލައިސެންސް އާކުރެވޭއިރު އެންމެ ބޮޑަށް މި ބައްލަވާ ކަންތައްތަކަކީ ކޮބައިތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޑޭކެއަރ ސެންޓަރސްއާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން 2015 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގައި ޑޭކެއަރ އެއް ހިންގުމުގެ
އުސޫލެއް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެކުލަވާލައި ގެޒެޓުކުރެވިފައިވާނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި އުސޫލުގެ ތެރެއިން
އުސޫލުގައި އެ ބަޔާންކުރާ ކަންކަން އެ ފުރިހަމަވެފައި ހުރިތޯ އަޅުގަނޑުމެން ކަށަވަރުކުރަނީ. އެ އުސޫލުގައި އެ
17

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބަޔާންކުރާ މިންގަނޑަށް މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމުގައި ވަންޏާމު ކޮންމެ ކިތައް، ވަކި ވަރަކަށް ކުދިންނަށް
ކެއަރވޯރކަރސް ނުވަތަ ބަލަހައްޓާ މީހުންގެ އަދަދު ދެއްތޯ. އެ އަދަދު ފުރިހަމަވެފައި ހުރޭތޯ. އެ ކުދިންނަށް އެ
ތަނުގައި ރައްކާތެރިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކޮންކަހަލަ މިންގަނޑުތަކެއްތޯ އަޅާފައިވަނީ. ކުޑަކުދިން މި ތަންތަނުގައި މި
ޚިދުމަތް ދެނީ. ދޭއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ވުޒާރާއިން ވަރަށް އިސްކަންދޭ ކަމެއް މިފަދަ ތަނެއްގައި ވެސް ކުޑަކުއްޖެއްގެ
ކަރާމަތަށް އުނިކަން ނުލިބޭނެ ހުރިހާ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖެހިފައި ހުރިތޯ ކަށަވަރުކުރުން. އެހެންވީމާ، މި
ދެންނެވިހެން އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވަ އިލާފައި ގެޒެޓުކުރެވިފައި އިން އުސޫލުގެ ތެރޭގައި އެ ހުރި ކަންކަން މައިގަނޑު
ގޮތެއްގައި އެތާ ތެރޭގައި ތަންފީޒުވެފައިވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން ބަލަމުންދަނީ އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
اله
ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު ރިފާޢު.
اله
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ދެންމެ ތި ބޭފުޅުންގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނުން މި އަހަރު، މިދިޔަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ
ދަށުގައި 39 ކުޑަކުދިން ނެގިކަމަށް އެބަ ބުނޭ. މި ކުދިންގެ އުމުރުފުރައަކީ ކޮބައިތޯ؟ އަދި މިހާރު މުޅި ޖުމުލަ
ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބީ ކިހާ ކުދިންނެއްތޯ؟ ދެން މި ނެގޭ ކުދިން އެކި ތަންތަނަށް ސްޓްރަކްޗަރކުރުމުގެ
މިހާރު ތި ބޭފުޅުން ތި 8 ސެންޓަރެއް ދެއްތޯ. އެ 8 ސެންޓަރަށް ބަހާލުމުގައި ކޮންކަހަލަ އުސޫލުތަކެއްތޯ
ގެންގުޅުއްވަނީ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި މި ނެގުނު 39 ކުދިންގެ ތެރޭގައި ދެން 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިން މުޅިން ވެސް ހަމަ
ތިބޭނީ. އެ ކުދިންގެ ތެރޭގައި ހަމަ ބޮޑަށް ގިނަވާނީ ހަމަ ޓީނޭޖުކޮށް، ޓީނޭޖަރސް ހަމަ 13 ޓު 18 އިޔަރޒްއާއި
ދެން ހަމަ އޭގެ އިތުރުން ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަލަނީ 15 ޓު 18، އެ އުމުރުފުރައިގެ ކުދިން. އެންމެ ތުއްތުކުދިން
ވަރަށް މަދުން ނެގެނީ. ދެން ހަމަ ނެގޭ ކުދިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން ވީހާ ވެސް އަވަހަކަށް ފޮސްޓަރކުރެވޭތޯ.
އެ ޢާއިލާގެ ތެރެއިން ބަލާނެ ފަރާތެއް ހުރިތޯ ވަރަށް ބޮޑަށް ބެލިފައި މި ނެގެނީ. އެހެންވީމާ، ތުއްތުކުދިން ވެއްޖިއްޔާ
ޚާއްސަކޮށް ހަމަ ފޮސްޓަރ ކުރަން ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ކުރިމަތި ވެސް ލާ. އަދި ހަމަ އެގޮތުން ފޮސްޓަރ ވެސް
18

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ކުރެވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ކޮންމެ ކުއްޖަކު ވެސް ޕްލޭސްކުރާއިރުގައި އަމާންވެއްޓެއްގަ އި ތޯ، ފިޔަވަތީގައިތޯ އެގޮތަށް
ޕްލޭސްކުރެވޭއިރުގައި އެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ މިހާރު އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން ޖެންޑަރ
ވައިސްކޮށް ސެގްރިގޭޓްވާނެ ގޮތަށް ބަހާލެވިފައި މިވަނީ. ދެން އަދި އުމުރުފުރާ ވެސް ވަރަށް ތުއްތުކުދިން ބަލަހައްޓަން
މި ޖެހެނީ ތަފާތު އުސޫލުތަކެއް ގެންގުޅެން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ޓީނޭޖު އުމުރުފުރާއަށް އެޅީމާ ކުޑަކޮށް ފްރީޑަމް
ވެސް ބޭނުންވޭ. އެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ކުދިން ބެލެހެއްޓުމުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސިފައި އަދި ހަމަ ކުދިން ބަހާލެވިފައި
މިވަނީ. އެހެންވީމާ، ކުއްޖާ ޕްލޭސްކުރުމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން ކުއްޖާގެ އުމުރަކީ ކޮބައިތޯ،
ކުއްޖާގެ ޖެންޑަރއަކީ ކޮބައިތޯ . ދެން އޭގެ އިތުރުން ސްޕެޝަލް ނީޑްސް ކުދިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބެލުމުގެ
ދަށަށް އެބަ ނަގަންޖެހޭ ހާލަތްތައް ދިމާވޭ. އެ ހާލަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން އެ ކުއްޖެއްގެ
ނީޑްސްއަކީ ކޮބައިތޯ ބަލާފައި އެ ނީޑްސްތަކަށް އެންމެ ރަނގަޅަށް ކޭޓަރކުރެވޭ ތަނަކަށް މި ބަދަލު މި ކުރެވެނީ.
ތެރަޕީ ބޭނުންވާ ކުއްޖެއް، ވަރަށް އިންޓެންސިވް ތެރަޕީ ބޭނުންވާ ކުއްޖެއް ވެއްޖި އް ޔާމު ރަށަކަށް ފޮނުވައިގެން
ތެރަޕީއެއް ނުލިބޭނެ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، ހަމަ މާލޭގައި، ވިލިމާލޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ މަރުކަޒެއް އެބަ ހުރި.
ދެން އަދި ފިޔަވަތި ވެސް އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އެ 2 މަރުކަޒުގެ ތެރެއިން މަރުކަޒެއްގައި ބަހައްޓާނީ އެ ކަހަލަ
ނީޑްސް ހުރި ކުއްޖެއް ވެއްޖިއްޔާ އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސުވާލެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ވާހަކަދެއްކި ހާލު ކިހިނެއް ޕުރޮގުރާމު މުޅި ރާއްޖެއަށް. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ
މިހާތަނަށް އައިއިރު އޭގެން ރާއްޖޭގެ ޕޮޕިއުލޭޝަނަށް ކިތައް ޕަސެންޓުތޯ ކަވަރވީ؟ ދެން މުޅި ޕޮޕިއުލޭޝަން އެއްކޮށް
ކަވަރުކުރަން ކިހާ މުއްދަތެއް ނަގާނެތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ދެން މިހާރު ދެން ރާއްޖޭގައި ހަމަ މި ވަގުތު އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވަ އިލަން ދަތި ސީދާ ކިތައް
އަތޮޅުތޯ ނިމިފައިވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ އަމާޒަކީ މި އަންނަ އަހަރު ޖުލައި މަސް
ނިމުމުގެ ކުރިން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ގޭބީސީއަކަށް މިނިސްޓްރީގެ މުވައްޒަފުން ޒިޔާރަތްކޮށް ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ ހާލު
ދެނެގަނެ އެ ޕުރޮގުރާމު ކޮމްޕްލީޓުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރުން.
19

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަދިވެސް އަޅުގަނޑު އެއް ސުވާލު އެބަ އޮތް އިނގޭތޯ. ބައެއްފަހަރު މިހާރު ކަންދިމާވާ ގޮތުން ޚާއްސަ ހާލަތްތައް
އެބަ ދިމާވޭ ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް. މިހާރު އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ވެސް ބޭފުޅަކު މިވާގޮތަކީ އެ ބޭފުޅާ
ކައިވެނިބައްލަވައިގެން އުޅެނީ އިންޑިއާ ބޭފުޅަކާ. ދެން ކުއްޖަކު ވެސް އެބަ ހުރި. ދެން ކުއްޖާ މިހާރު ގާތްގަނޑަކަށް
އެއިޓީން ޕްލަސްވެފައި އިނީ. އެހެންނަމަވެސް، އޭނައަށް މި ދިމާވި ޞިއްޙީ ހާލަތުގެ ސަބަބުން އޭނައަކަށް އެއްވެސް
މަސައްކަތެއް ނުއެއްކުރެވޭ. އޭނައަކީ ހަމަ ޢާއިލާގެ އެއްވެސް އަޅާލުމެއް ނުލިބޭ. ދެން އެ ކަހަލަ ފަރާތްތަކަށް ވަކި
ޚާއްސަ އެހީތެރިކަމެއް އިންނާނެ، ދެވޭނެ ގޮތެއް އޮވޭތޯއޭ؟ އަޅުގަނޑު ބަންގީގެ ފަހަށް މަޑުކޮށްލާނަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެ ހުށަހެޅޭ މައްސަލައެއްގައި ވެސް އަދި އޭގެ އިތުރުން މިސާލަކަށް ހާލު
ކިހިނެއްގެ ވިޒިޓްސްތަކުގެ ތެރެއިން ފާހަގަވާ ކަންކަމުގައި ވެސް އެހީތެރިކަން ބޭނުންވާ ފަރާތެއް ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިއްޖެއްޔާ އެސެސްމެންޓެއް ތައްޔާރުކުރެވޭނެ. ދެން ކޮންމެ ފަރާތެއްގެ ވެސް ހާލަތު އަދި
އެ ބޭފުޅަކަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ތަފާތުވާނެ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ ކަންކަމަށް ބަލާފައި ކަމާގުޅުންހުރި
ދައުލަތުގެ އެހެން މުއައްސަސާއަކަށް ރިފަރކުރަންޖެހެންޏާ އެހެން މުއައްސަސާއަކުން ދެވޭނެ ކަހަލަ އެހީތެރިކަމެއް
އޮތިއްޔާ ހަމަ އެ ފަރާތަކާ ހަމައަށް ވެސް ރިފަރަލް ފޮނުވިގެންދާނެ އިނގޭތޯ. މިސާލަކަށް ނަފްސާނީ އެހީތެރިކަން
ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަންޏާމު އެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމަށް ހެލްތު މިނިސްޓްރީއަށް ރިފަރަލް ފޮނުވި، އަދި މަސްތުވާތަކެތި
ބޭނުންކުރާ ފަރާތެއް ވެއްޖެއްޔާމު އެން.ޑީ.އޭއަށް ރިފަރަލް ފޮނުވި އެހީތެރިކަން ހޯދައިދިނުމުގެ
މަސައްކަތްކުރެވިގެންދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން އިތުރަށް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް އެބަ އޮތްތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް މެންބަރަކު
ވެސް އިތުރު ސުވާލެއް ނެތުމާއެކު މިއަދުގެ ؛ އަޅުގަނޑު އަނެއްކާ ވެސް ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު ދެކުނު
اله
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު ރިފާޢުއަށް.
20

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސޮރީ އިނގޭތޯ. ތި ބޭފުޅުން ތިން ނަންބަރެއް އެބަ ގެންގުޅެންތާ ހޮޓްލައިންގައި. މިއީ ދެން ތަންކޮޅެއް އެއްކަލަ މި
ޒަމާނަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތަންކޮޅެއް ވަކި ނަންބަރުތަކެއް، މިހާރު ތިން ނަންބަރު ހަނދާންކުރަންޖެހުން،
މިހާރު 18 އަހަރުން މަތީ ކުދިންނަށް ވަކި ނަންބަރެއް، ތިރީގެ ކުދިންނަށް ވަކި ނަންބަރެއް ދެން މި އިންނަނީ
އޯވަރރޯލްކޮށް . މިހާރު މި އޯވަރރޯލް ނަންބަރުން މި އެންމެ ންނަށް ޑައިވަރޓްކޮށްލެވޭ ގޮތެއް ހެދުން، ހަދައިފި ކަމަށް
ވަންޏާ ކިހިނެއްތޯ ތި ބޭފުޅުންނަށް ތަޖުރިބާއަކީ މި ތިން ނަންބަރު ގެންގުޅުނީމަ ވަކި ފަސޭހަތޯ ނޫނީ؛ ގައިމު ވެސް
އަޅުގަނޑަށް ޕަރސަނަލީ އަޅުގަނޑަށް ވިސްނޭ ގޮތުގައި ވާނީ އުނދަގޫ. އަޅުގަނޑަށް ގައިމު ވެސް އުނދަގޫ ތިން
ނަންބަރު ހަނދާންކުރަން. އެއީ މިހާރު އަޅުގަނޑު ވެސް ޖެހޭނީ މިހާރު މި އެނގުނީ އަދި ތިން ނަންބަރު އިންނަކަން.
އެހެހންވީމާ، މިހާރު ސޭވްކުރީ ހޮޓްލައިން، ކުޑަކުދިންގެ ހޮޓްލައިން، ބޮޑެތި މީހުންގެ މިހެން ކިޔާފަ. އެހެންވީމާ،
ތަންކޮޅެއް ކޮމްޕްލިކޭޓްވާހެން ހީވާތީ. އެކަމަކު ހޮޓްލައިން ޕަރޕަސް ދެން އަނެއްކާ ތި ބޭފުޅުންގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނުން
އެނގޭ ހޮޓްލައިން ތި ބޭފުޅުން ހެދި ހިސާބުން ވަރަށް ބައިވަރު ފަސޭހަތައް ރައްޔިތުންނަށާއި އަދި ތި ބޭފުޅުންގެ
މަސައްކަތަށް އައިކަން. ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ލީޑް ސޯޝަލް ވޯރކަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް އެއީ އިނގޭތޯ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖެ އެކުލަވައިލެވިފައި މި ހުރި
ގާނޫނުތަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީއަށް ލާޒިމުކުރޭ މި ދެންނެވިހެން ތީމެޓިކް އޭރިއާ ވައިސް ވަކި
ހޮޓްލައިންތަކެއް ނޫނީ ހެލްޕްލައިންތަކެއް ހުންނަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހޮޓްލައިން 1433 އަކީ 24 ގަޑިއިރު
ޚިދުމަތްދޭ ނަންބަރެއް ނޫން. އެ ނަންބަރުގެ ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެން މި ދެނީ ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ވަ ގުތުތަކުގައި އެ
ނަންބަރުން ޚިދުމަތްތައް ލިބިގެންދާނީ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހެލްޕްލައިންތަކަކީ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަ
24 ގަޑިއިރު ޚިދުމަތްދެމުން ގެންދާ ނަންބަރުތަކެއް. ހަމަ ދެން ކުޑަކުދިންނަށް ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން
ހޮޓްލައިންނެއް ހަދަން މި ޖެހެނީ އެ ކުދިންނަށް ޑައިރެކްޓްލީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީއަށް ގުޅައިގެން އެ
ކުދިންގެ ކޮނސަރންސްތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތްތެރިއަކާ ވާހަކަދެއްކޭނެ އިންތިޒާމުތައް
ހަމަޖެއްސުމުގެ މަގުސަދުގައި އެކުލަވައިލާފައި އިން ލައިނެއް. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާނޫނުން ވެސް
21

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ލާޒިމުކުރާ ކަމެއް އެފަދަ ހޮޓްލައިނެއް އިނުމަކީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން މި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ
މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި މި އެހެނިހެން އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ވެސް އޮންނާތީވެ
އެއް ލައިނަކުން އަޅުގަނޑުމެން އެ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ހޮޓްލައިންތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަކީ
ވެސް ވަކި ކަހަލަ ތަމްރީނުތަކެއް ލިބިފައި ތިބި މުވައްޒަފުންނަށް އެބަ ވާންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް
ކެޓެގަރައިޒްކޮށްގެން ގެންދިއުމަކީ އެ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭތީ މި ވަގުތު އެހެން
ގެންދަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅެއް ތި ފާހަގަކުރެއްވީ. ދެން އެ
ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮން ގޮތަކަށްތޯ ޢަމަލުކުރެވޭނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި އިތުރަށް ވުޒާރާގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޝްވަރާކުރެވޭނެ އިނގޭތޯ.
اله
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ ތި ދެއްކި ވާހަކަ ހަމަ ވަރަށް ސާފު. ވާހަކައަކީ، ޗައިލްޑް ކަންތަކަށް ވަކި ކުއްޖަކު
ވާހަކަދައްކައޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ މި ކޮންސަރނަކީ އެއް ނަންބަރު، ހޮޓްލައިނަކަށް ނަންބަރު އެކައްޗެއް
ބެއިންދިދާނެތާއޭ. އެ ކުއްޖަކު ގުޅާފައި މި ބުނަނީ، އޯކޭ، ތިމަންނަ 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުއްޖެއްގެ ކަމެކޭ. ބުނީމަ
އެއްކަލަ ޑައިވަރޓްވާނީއޭ އެއްކަލަ ސްޕެޝަލިޓީ އަންސަރކުރާމީހާއަށް. އެހެންނަމަވެސް، ތިން ނަންބަރެއް
ހަނދާންކޮށްގެން ސީދާ އެ ނަންބަރަކަށް ގުޅީމަ، ދެން މިސާލަކަށް 1433 މިހާރު އަޅުގަނޑު ގުޅީއޯ. ގުޅާފައި މި
ކަހަލަ ކަމެކޭ ބުނީމަ ދެން ކިހިނެއްވާނީ؟ އޭނަބ ބުނާނީތަ މި ނަންބަރަށް ގުޅާށޭ. ނޫނީ އޭނަ ޓްރާންސްފަރތައް
ކޮށްދޭނީ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވަލޮޕްމަންޓުގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ސުވާލެއް ތި ކުރެއްވީ. ދެން މިހާރު ތިން ނަންބަރެއް އިނަކަސް ކޮންމެ
ނަންބަރަކަށް ގުޅިޔަސް ހަމަ ކޮންމެ ސަރވިސްއެއް ވެސް ލިބޭނެ. މާނައަކީ ކުޑަކުއްޖަކު މިސާލަކަށް 1421، އެއީ
ބޮޑެތި މީހުންގެ ކަންތައްތަކަށް ޚާއްސަކުރެވިފައި އިން ހޮޓްލައިން. އެ ނަންބަރަށް ގުޅިޔަސް އެ މައްސަލަ
ރަޖިސްޓަރވާނެ. ދެން ހަމަ އެކަން ކުރިއަށްދާނެ. އަނެއް ނަންބަރަށް ގުޅައިލާށެކޭ ނުއެއް ބުނާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކޯލް ސެންޓަރު ޓީމް މި ފަންކްޝަންކުރަނީ އެކީގައި.އެއް ސުޕަވައިޒަރއެއްގެ ދަށުން. ދެން އަކްރަމް ވެސް އެ
ފާހަގަކުރެއްވިހެން ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ލާޒިމުވޭ
22

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 22 ވަނަ ބައްދަލުވުން 21 އޮކްޓޫބަރު 2025
ކުޑަކުދިންނަށް ޚާއް ސަ ހޮޓްލައިނެއް، ކޯލް ސެންޓަރެއް ގާއިމުކޮށްފައި ބައިންދަން. އެހެންވީމާ، ދެން ހަމަ، ދެން އަދި
ހަމަ 1412 އަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ބޮޑެތިމީހުންނާ ގުޅޭ މައްސަލަތައް ވެސް އައިސް ހުރިހާ ކަމެއް ޑައިލިއުޓްވާތީ ވަކި
ނަންބަރެއް ކޮވިޑުގެ ތެރޭގައި 1421ގެ ގޮތުގައި ތަޢާރަފުކުރީ ވެސް އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ރަނގަޅު
ވާހަކައެއް ތި ވިދާޅުވީ. ހަމަ އެއް ނަންބަރަކަށް މަރޖްކޮށް ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ޑައިވަރޓްކުރުމަކީ ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިމަގުގައި ގެންގުޅެވިދާނެ ވިސްނުމެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ދެއްވި ވަގުތަށް އަދި ހިއްސާކުރެއްވި މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، މިއަދު
އިތުރު ކަމެއް ނެތުމާއެކު މިއަދުގެ ބައްދަލުވުން ނިންމައިލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
____
23